

001(082)
М34

**ПРИДНІПРОВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
НАН УКРАЇНИ І МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ДВНЗ КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА**

МАТЕРІАЛИ

**Криворізької сесії
І Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

24 листопада 2012 р.

«ПРИДНІПРОВСЬКІ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ЧИТАННЯ»

ЧАСТИНА IV

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

За останнє десятиліття помітними є зрушення у напрямку реформування системи іншомовної освіти України. У ключових документах, до яких належать «Біла книга національної освіти України» (2009), «Концепція мовної освіти України» (2010), «Стратегія реформування освіти України» (2003), «Рекомендації до Концепції полікультурної освіти України» задекларовано просування до загальноєвропейського простору, наголошується на важливості вивчення іноземних мов, підтримується освітня мета ЄС «рідна + дві іноземні», рекомендовано включати міжкультурний компонент до змісту іншомовної освіти. Позитивними кроками є видання «Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти» (Рада Європи, 2003) та розробка на їх основі «Програми для загальноосвітніх навчальних закладів: іноземні мови, 1–12 класи» (2005), рамкових програм з англійської та німецької мови професійного спілкування (2005), (2006), програм для філологічних спеціальностей університетів (англійська, (2001), німецька мова (2004).

Серед невирішених проблем у сфері іншомовної освіти залишаються диспаритет у іншомовній пропозиції українських шкіл, невисокий рівень знань іноземної мови більшості громадян країни, недостатній рівень підготовки вчителів іноземних мов, особливо методичної (методики другої мови, знайомство із сучасними методиками, насамперед із засадами дидактики багатомовності та специфікою роботи в її умовах), низький рівень забезпечення навчальними матеріалами, особливо мультимедійними. Для більшості тих, хто вивчає іноземні мови та викладає їх, залишаються недоступними навчання та стажування за кордоном.

Вирішення окреслених проблем іншомовної освіти в Україні має відбуватися на рівні організації навчання (обов'язкове вивчення двох іноземних мов у системі загальної освіти, починаючи з початкової школи, розширення та диверсифікація іншомовної пропозиції, розширення пропозиції різних форм білінгвального навчання, підготовка вчителів з орієнтацією на характер цільової групи, модернізація системи підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов, пропозиція іншомовного навчання для дорослих та можливостей дистанційного і автономного навчання), змісту навчання (орієнтація на формування часткових компетенцій, посилення міжкультурного компоненту навчання, розробка курикулуму з мови, літератури, міжкультурного курикулуму для всіх представлених у системі освіти мов) та методики викладання (розвиток мовної уваги вже при вивченні рідної мови, використання дидактики багатомовності та паралельного вивчення споріднених мов). Крім того, слід переглянути критерії оцінювання знань іноземної мови, а саме щодо оцінки комунікативної спроможності, рівня міжкультурних знань, рівня знань літератури та історії країни цільової мови, а також їх включення до завдань ЗНО.

Український досвід білінгвального навчання ґрунтується на засадах відкритості та толерантного ставлення до інших мов і культур. Найприйнятнішим типом для України є відкритий тип білінгвального навчання, що найчастіше впроваджується у школах з поглибленим вивченням іноземних мов. Останнім часом в Україні з'явилися відомі у світі «європейські мовні школи». Іноземна мова в таких школах вивчається з першого класу, на старших етапах вона залучається до викладання певних дисциплін немовного спрямування. Часто це такі дисципліни як історія, література цільової мови та географія, вводиться також і вивчення країнознавства, що не тільки дає уявлення про країну(и) цільової мови, але

сприяє міжкультурному вихованню школярів. Решта дисциплін викладається рідною мовою, що є запорукою успіху таких шкіл. В Україні є німецькі, англійські та французькі школи.

У порівнянні із зарубіжним досвідом білінгвального навчання підготовка педагогічних кадрів та залучення носіїв мови до роботи становить шоріше виняток, аніж правило. Міжнародне співробітництво у цій сфері переживає етап становлення, тому зарано говорити про відповідність вимогам часу. На сьогодні існують декілька програм, які передбачають інтенсифікацію процесу, але їх замало. Так, вже помітні перші результати роботи програми «Партнерство заради майбутнього» (німецька мова), є досвід обміну вчителями (німецька та англійська мова). Серед проблем білінгвального навчання в Україні є також відсутність розроблених спеціально для цього підручників з фахових дисциплін. Крім того, по закінченню навчання у європейських школах України видається сертифікат на знання іноземної мови, а не атестат відповідно двох держав. Тож, проблема впровадження білінгвального навчання у системі шкільної освіти існує, а від її вирішення залежить сьогодні, наскільки гармонійним буде входження України у полікультурне та мультилінгвальне європейське суспільство, наскільки адекватно і комфортно почуватимуться українці у нових соціально-політичних умовах, чи зможуть вони продемонструвати свою конкурентоздатність у загальноєвропейському освітньому та економічному просторі.

Крім того, прийняті в Україні протягом останніх років рішення щодо навчання першої іноземної мови вже у початковій школі та вивчення другої іноземної у межах загальної освіти свідчать про те, що українська система освіти поступово адаптується до європейських вимог. Однак, прийняті на рівні держави рішення досить повільно впроваджуються у освітню практику. Якщо школи підвищеного типу (гімназії, ліцеї, спеціалізовані школи), а також і приватні навчальні заклади вже сьогодні навчають двох іноземних мов, то для загальноосвітніх шкіл така практика є радше винятком.

Позитивним кроком у цьому напрямку є поява значної кількості підручників з іноземної мови для початкової школи. Так, наприклад, вийшов підручник з німецької мови для 1 класу (2012) та завершено роботу над підручником для 2 класу у рамках спільного міжнародного проекту Міністерства науки і освіти, молоді та спорту України та Гете-інституту «Підручники нового покоління для шкіл України» (під керівництвом доктора педагогічних наук, професора Н. Бориско), які складаються з власне підручника, книги для вчителя та звукового супроводу, утворюючи таким чином навчально-методичний комплекс.

Добрим знаком у сфері вищої освіти є поява навчально-методичного комплексу для студентів-германістів «DU 1» (2009) та «DU 2» (2011), які розроблялися на основі Рамкової програми з німецької мови для педагогічних вищих навчальних закладів (2004) і які є дійсно підручниками нового покоління. Сьогодні завершується робота над «DU 3», третьою з чотирьох запланованих частин навчально-методичного комплексу. Очевидно, що позитивні зрушення є, але в основному на організаційному рівні. Дуже повільно відбувається перехід від застарілих методів навчання до інноваційних, причини чого криються не тільки у тому, що бракує коштів та фахівців, але у тому, що ментальність громадян, і вчителів старшого віку, і батьків, гальмує цей процес. Так, вчителі старшого покоління не виявляють бажання застосовувати у навчальному процесі інформаційні технології, тому що не дуже добре володіють комп'ютером; нові методи теж сприймаються більшістю вчителів загальноосвітніх шкіл стримано. Тож, перейти до навчання комунікативних аспектів мови за рахунок знань граматики вчителі не готові, тим більше, що та система оцінювання знань, яка використовується у системі освіти України, все ж ґрунтується на перевірці знань

граматичних основ мови, формальних показників значення, знань лексики, але не комунікативної компетенції, доказом чого є структура тестових завдань ЗНО.

Ментальністю громадян пояснюється ситуація з тотальним домінуванням англійської у системі освіти України і відсутністю у переважній більшості загальноосвітніх шкіл інших іноземних мов. Багатомовності суспільства можна досягти лише за умов індивідуальної багатомовності громадян країни, а це можливо лише за рахунок розширення і диверсифікації іншомовної пропозиції ще у системі загальної освіти. Введення другої іноземної мови у школі має посприяти цьому процесу, але реального розширення пропозиції навряд чи можна очікувати, тому що пропонуватимуться лише дві-три світові мови (англійська, німецька, можливо китайська, зважаючи на роль економіки Китаю у світі). Це означає, що слід вивчати, аналізувати й використовувати досвід інших держав у цьому питанні і не тільки на рівні організації, але й на рівні визначення мети, змісту навчання і методики викладання.

Література:

1. Біла книга національної освіти України / [Т. Ф. Алексеєнко, В. М. Аніщенко, Г. О. Балл та ін. ; голов. ред. В. Г. Кремень ; заст. голов. ред.: В. І. Луговий, В. М. Мадзігон, О. Я. Савченко; редкол.: М. І. Бурда та ін.]; за заг. ред. В. Г. Кременя / НАПН України. – К.: Інформаційні Системи, 2010. – 340 с.
2. Концепція Державної мовної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minjust.gov.ua/files/11.7.06_3.doc. – Заголовок з екрана
3. Концепція мовної освіти в Україні: проект // Освіта України. – 2011. – № 1/2. – С. 6.
4. Рамкова програма з німецької мов для професійного спілкування для вищих навчальних закладів України / С. М. Амеліна, Л. С. Аззоліні та ін. – К.: Гете-інститут, Ленвіт, 2006. – 90 с.
5. Рекомендації до концепції полікультурної освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/knigi_3_d_1.php. – Заголовок з екрана.
6. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К.: «К.І.С.», 2003. – 296 с.
7. Curriculum für den sprachpraktischen Deutschunterricht an pädagogischen Fakultäten der Universitäten und pädagogischen Hochschulen. – К.: Ленвіт, 2004. – 256 с.
8. Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen / Europarat. – Berlin; München; Wien; Zürich; New York: Langenscheidt, 2001. – 243 S.

Герасименко Н.О.

ІНТЕГРАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ІНТЕРАКТИВНИМИ Й ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ НАВЧАННЯ

Інтерактивні технології навчання (від англ. «inter» – взаємний та «act» – діяти) – це сукупність технологій, що мають проблемно-пошуковий характер, містять у собі окремі інтерактивні методи та прийоми, припускають активний характер діяльності й засновані на взаємодії студента з навчальним оточенням у системі «людина - людина» й «людина - комп'ютер» з урахуванням індивідуально-орієнтованого підходу до організації діяльності.

Психологічною основою інтерактивних технологій є декілька важливих закономірностей. Виявлено, що краще засвоєння людиною фактів, явищ, усвідомлення норм і цінностей відбувається у процесі безпосередньої практичної